

งูพิษกัด (Snake bite)

ประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศและอากาศที่เหมาะสมกับการอาศัยของงูพิษหลายชนิด กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค เมื่อถูกงูพิษกัดจะเกิดพิษต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ตามแต่ละชนิดของงูพิษที่กัด คือ 1) พิษต่อระบบประสาท (Neurotoxin) เช่น งูเห่า งูจงอาง งูสามเหลี่ยม งูทับสมิงคลา ฯลฯ 2) พิษต่อระบบโลหิต เช่น งูแมวเซา งูกะปะ งูเขียวหางไหม้ ฯลฯ และ 3) พิษต่อระบบกล้ามเนื้อ เช่น งูทะเล ฯลฯ

จากข้อมูลย้อนหลัง 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2549 - 2558 (ค.ศ. 2006 - 2015) พบว่า มีผู้ถูกงูพิษกัดเฉลี่ยปีละ 6,155 ราย และมีแนวโน้มการรายงานลดลงเกือบทุกปี อัตราการถูกงูพิษกัดจากปี พ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) เท่ากับ 13.25 ต่อประชากรแสนคน ลดลงมาถึงปี พ.ศ. 2557 (ค.ศ. 2014) เหลือเพียง 1.88 แต่ปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) เพิ่มขึ้นเป็น 7.06 ต่อประชากรแสนคน (รูปที่ 1)

ในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) สำนักระบาดวิทยา ได้รับรายงานผู้ถูกงูพิษกัดจาก 72 จังหวัด โดยจังหวัดที่ไม่มีรายงาน ได้แก่ พะเยา พิจิตร อุทัยธานี สงขลา และสตูล ผู้ถูกงูพิษกัดที่ได้รับรายงาน รวม 4,618 ราย อัตราป่วย 7.06 ต่อประชากรแสนคน ไม่มีรายงานผู้เสียชีวิต โดยมีรายงานตลอดทั้งปี พบผู้ถูกงูพิษกัดมากในช่วงปลายฤดูฝนเข้าสู่ฤดูหนาว พบสูงสุดในเดือนตุลาคม 731 ราย รองลงมา พฤศจิกายน 591 ราย และธันวาคม 465 ราย (รูปที่ 2) จำแนกเป็นเพศหญิง 1,841 ราย ร้อยละ 39.87 เพศชาย 2,777 ราย (60.13) อัตราส่วนเพศหญิงต่อเพศชาย เท่ากับ 1 : 1.5 กลุ่มอายุที่พบสูงสุด 3 อันดับแรก คือ กลุ่มอายุ 55 - 64 ปี อัตราถูกกัด 10.68 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ 45 - 54 ปี (9.16) และ 65 ปีขึ้นไป (8.49) (รูปที่ 3) กลุ่มอาชีพที่พบผู้ถูกงูพิษกัดสูงสุด 3 อันดับแรก คือ อาชีพรับจ้าง 1,726 ราย ร้อยละ 37.38 รองลงมา คือ เกษตรกรรม 1,244 ราย (26.94) และอื่น ๆ 771 ราย (16.69) เป็นคนไทย ร้อยละ 99.50 เมียนมาร์ (0.09) และสัญชาติอื่น ๆ (0.32) เข้ารับการรักษาสูงสุดที่โรงพยาบาลชุมชน ร้อยละ 63.17 รองลงมา คือ โรงพยาบาลทั่วไป (22.59) โรงพยาบาลศูนย์ (13.67) คลินิกราชการ (0.22) โรงพยาบาลเอกชน (0.22) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (0.13) เป็นผู้ป่วยนอก (OPD) ร้อยละ 89.76 และผู้ป่วยใน (Admitted) (10.24)

ผู้ถูกงูพิษกัดจำแนกตามภูมิภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนมากที่สุด 1,819 ราย รองลงมา คือ ภาคกลาง 1,771 ราย ภาคเหนือ 660 ราย และภาคใต้ 368 ราย และเมื่อ

พิจารณาอัตราการถูกงูพิษกัด พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราการถูกกัดสูงสุด เท่ากับ 8.31 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ ภาคกลาง (7.93) ภาคเหนือ (5.52) และภาคใต้ (3.98) (รูปที่ 4) จังหวัดที่มีอัตราการถูกงูพิษกัดสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่ กระบี่ เท่ากับ 42.01 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ สิงห์บุรี (35.41) สมุทรสงคราม (33.97) เลย (32.83) จันทบุรี (30.80) ชัยนาท (30.12) สกลนคร (27.09) น่าน (24.01) ประจวบคีรีขันธ์ (21.70) และเพชรบุรี (19.52) จังหวัดที่มีการรายงานผู้ถูกงูพิษกัดน้อยกว่า 10 ราย ได้แก่ ปทุมธานี (7 ราย) สระแก้ว (7 ราย) สระบุรี (5 ราย) กรุงเทพมหานคร (4 ราย) สุโขทัย (4 ราย) ตราด (2 ราย) สมุทรสาคร (1 ราย) (รูปที่ 5)

ชนิดของงูพิษที่ได้รับรายงาน จำแนกเป็น งูกะปะ 56 ราย ร้อยละ 1.21 งูเห่า 17 ราย (0.37) งูเขียวหางไหม้ 7 ราย (0.15) งูทะเล 4 ราย (0.09) งูแมวเซา 1 ราย (0.02) งูสามเหลี่ยม 1 ราย (0.02) และไม่ทราบหรือไม่ระบุชนิดงูที่กัด 4,532 ราย (98.14)

การรายงานผู้ถูกงูพิษกัดในปี พ.ศ. 2558 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา โดยมีรายงานการถูกกัดตลอดทั้งปี โดยเฉพาะช่วงปลายฤดูฝนเข้าสู่ฤดูหนาว ซึ่งเป็นช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกร พบจำนวนผู้ถูกกัดสูงกว่าช่วงเดือนอื่น ๆ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางมีรายงานจำนวนผู้ถูกงูพิษกัดมากกว่าภาคอื่น ดังนั้น ควรมีการให้ความรู้และเตือนประชาชน และมีการเฝ้าระวังการถูกงูพิษกัดอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การรายงานผู้ถูกงูพิษกัดบางปีมีแนวโน้มต่ำลงมาก เนื่องจากมีการปรับปรุงระบบการรายงาน และการจำแนกชนิดของงู จึงยังไม่สามารถรายงานสถานการณ์ที่แท้จริงของผู้ถูกงูพิษกัดได้ชัดเจน ส่วนชนิดงูพิษที่กัดไม่สามารถบอกชนิดงูได้ เนื่องจากไม่เห็นตัวงู ขณะที่ถูกกัดหรือเห็นตัวงูแต่ไม่รู้จักว่าเป็นงูอะไร การระบุชนิดงูที่กัดได้จะเป็นประโยชน์ต่อการผลิตและจัดหาเซรุ่มแก้พิษชนิดต่าง ๆ ได้ตรงตามประเภทของพิษมากขึ้น รวมทั้งยังสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การดูแลผู้ป่วยก่อนนำส่งโรงพยาบาล เพื่อป้องกันการเกิดอาการรุนแรงหรือการเสียชีวิตก่อนเดินทางถึงสถานพยาบาลได้

ผู้เรียบเรียง

ชำนาญ ม่วงแดง

บรรณาธิการวิชาการ

ดร.แสงโสม ศิริพานิช

Fig.1

Reported cases of snake bite per 100,000 population and case fatality rate by year, Thailand, 2006 - 2015

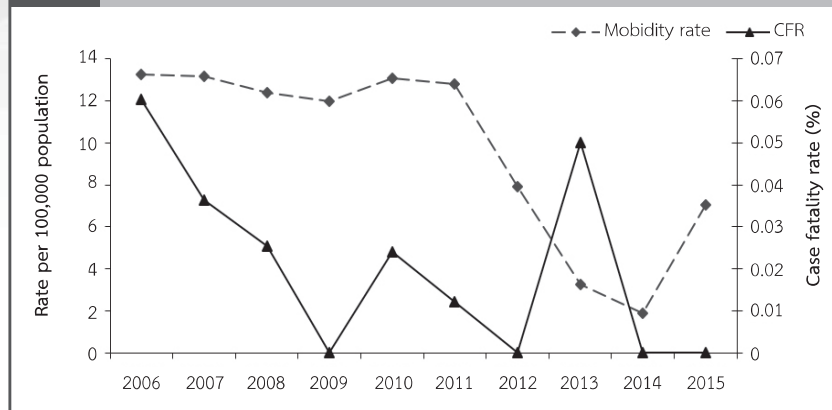

Fig.2

Reported cases of snake bite by month, Thailand, 2011 - 2015

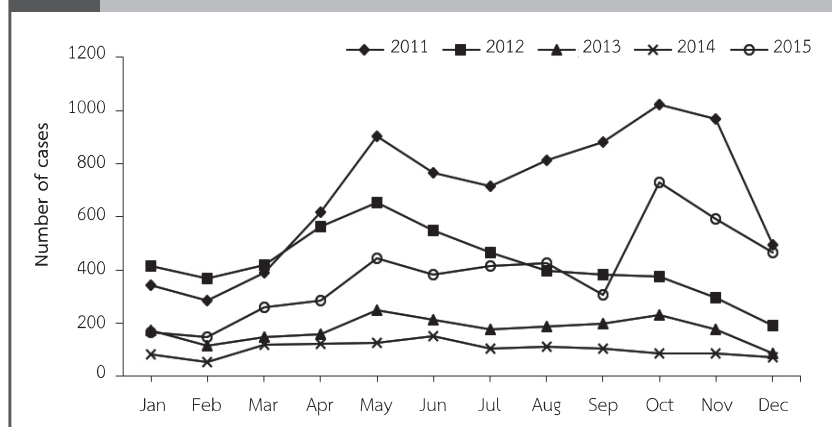

Fig.3

Reported cases of snake bite by age - group, Thailand, 2015

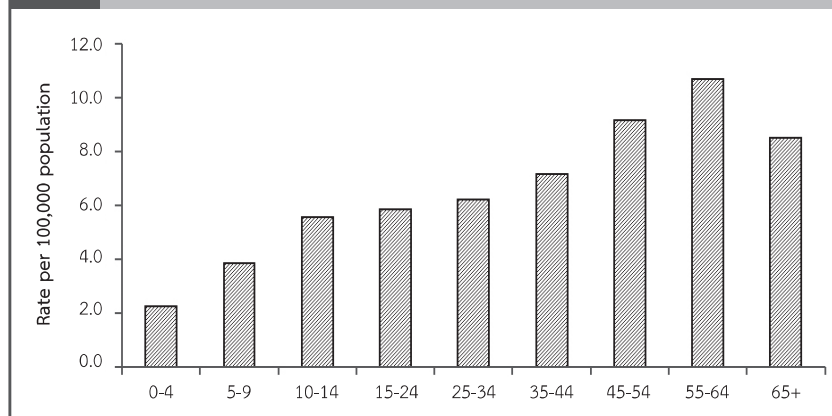

Fig.4

Reported cases of snake bite per 100,000 population by region, Thailand, 2011 - 2015

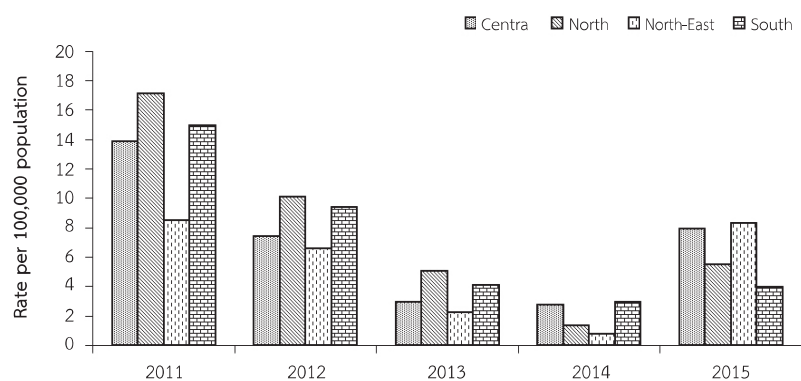
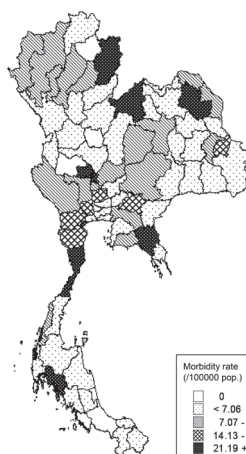

Fig.5

Reported cases of snake bite per 100,000 population by province, Thailand, 2015

Top Ten Leading Rate

1. Krabi 42.01
2. Sing Buri 35.41
3. Samut Songkhram 33.97
4. Loei 32.83
5. Chanthaburi 30.80
6. Chai Nat 30.12
7. Sakon Nakhon 27.09
8. Nan 24.01
9. Prachuap Khiri Khan 21.70
10. Phetchaburi 19.52